

azt, aki megtévelyedik s élet helyett a halált választja, nem menthetjük fel. A kereszténység nem metafizikai meggondolásból ítéli el az öngyilkosságot, mint a lélekvándorlásban hívő vallások, nem is a társadalom megszégyenítését rója fel az öngyilkosnak, mint a világi életszemlélet, hanem lényegéből következően ellenzi és ítéli el. A szeretet valósága és az öngyilkosság összeférhetetlenek: aki szeret és akit szeretnek, aki hisz a szeretet Urában, Istenben, az nem mondhat le a földi életéről, nem veszi el az élet értelmességébe és céljába vetett hitét. Ha szenved is, bízunk abban, hogy Isten és embertársa segítségére siet, s akkor sem terheli lelkét a vétek súlyosságával és szereteteit a bűntudat, lelkiismeret furdalás terhével, ha ez a segítség késik. Az öngyilkosság nem magányos: a választás élet és halál között állandó és egyetemes. Mindannyian döntünk és mindannyian felelősséggel tartozunk az élet felől és az életért, még akkor is, ha a világ másik felén mond le róla valaki. Amíg valaki miközülünk áldás helyett az átkot választja, nem léphetünk be Isten országába, ahol a szabadságra és szeretetre jutott ember és az élet azonos fogalmak.

Az öngyilkosok száma minden technikai eszköznél pontosabban méri, meddig jutottunk a világ emberibbé tételében, s nehéz kimondani: 700 000 koporsó választ el minket Istenországától, s évről évre mintha távolabb kerülnénk az evangéliumi eszménytől. Hosszú út előtt áll az élet és halál között választó emberiség, de a sorozatos veszteségek ellenére sem adhatjuk fel a reményt: bízunk kell Istenben, önmagunkban, embertársainkban, az élet teremtő és megtartó szeretetében. Válasszuk azért az életet most és minden körülményben. Ámen.

VÁLASZD AZ ÉLETET! (II)

5Móz 30,19

Annak a versnek, amelyet most idézni szeretnék, sajnos sem a szerzőjére, sem a címére nem emlékszem. Pár éve, könyvtári folyóiratban bukkantam rá egy téli délelőtt, s bár a verset nem őrizhettem meg, a hangulata annál inkább rögzült bennem. Pillanatnyi hangulatot örökített meg a vers is. A sűrű nagyvárosi forgalomban a költő egyik járdaszigetről a másikra próbál átjutni, amikor feltekintve egy elsuhanó autóbusz ablakára villámcsapásként hasít bele egy furcsa érzés. Tekintete rátapad egy sápadt, sovány, álomszerű kisfiú arcára, aki a párás ablaküvegen át végtelen szomorúsággal nézi őt, s a költő úgy érzi, a saját kisfiát látja, akinek évekkal ezelőtt egy futó, nyári szerelem gyümölcseként kellett volna megszületnie, de nem született meg. Az autóbusz lassan tovagördül, a kisfiú arca szertefoszlik, de a magányos költő még sokáig ott áll a járdaszigeten.

Nem tudom, szeretitek-e a kortárs költőket, de én ezt a verset na-

gyon a szívembe zártam. Nem is annyira a költemény művészi értékéért, hanem azért az őszinteségért, amelyet a költő önmagával szemben érzett. Egy olyan kérdésről mert a lírai önvallomás hangján szólni, amelyről nem szokás, nem illik beszélni, s amely mégis szervesen hozzátartozik a 20. századi ember életéhez és lelkeségéhez. Nyíltan merete vállalni azt a büntudatot, amely meg sem született, magzati életükben elpusztított, megölt gyermekeinkért többé-kevésbé mindnyájunk szívében ott lappang.

Testvéreim, mi vagyunk azok az emberek, akik a történelmi fejlődés rendjén eljutottunk oda, hogy intézményesítettük magzataink elpusztítását. Nekünk, eltérően őseinktől, nemcsak olyan halottaink vannak, akiknek arcára halálunkig emlékezhetünk, hanem olyanok is, akik be sem léptek a földi életbe, akiknek arcát sohasem láttuk. Egy árnyékvilág él körülöttünk és bennünk, azoknak a gyermek-árnyaknak a serege, amelyből egy-egy időnként, kölcsönzött arccal, idegen kisgyermekek képében, csak álmainkban bukkan fel a homályból.

Úgy érzem, hangot kell adnunk azok szavának, akiktől az első sírás jogát is megtagadtuk, akik önmagukért nem szólhatnak, s ezért ezen a vasárnapon a méhmagzat elpusztításáról, mint sokakat érintő vallás-erkölcsei kérdésről fogunk beszélni.

Induljunk ki abból, hogy mit jelent a méhmagzat elpusztítása? Az orvosi, tudományos tárgyilagosságú felelet, amelyet e kérdés adhat egyszerű: az eljövendő, megszülető gyermek elpusztítása az édesanya méhében, mielőtt még önálló létfenntartására képessé lenne, az édesanyától való életadó függőség mesterséges megszakítása, s ezáltal halálának előidézése.

A vallás-erkölcsei válasz még egyszerűbb: a méhmagzat elpusztítása gyilkosság, szembehelyezkedés Isten élet-teremtő akaratával, annak a mi másképpen határozó akaratunkkal való megfellebbezése. A méhmagzat elpusztításának vallás-erkölcsei megítélése abból indul ki, és azon alapszik, hogy a gyermeki élet Isten ajándéka, teremtő akaratának gyümölcse. Ilyen kiindulás alapján azonnal kitűnik, milyen másodlagos és mesterkélt kérdés az, amelyet vétkességünk mentegetésére a leggyakrabban felhozunk, amikor azt vitatjuk, hogy vajon embernek tekinthető-e a magzat vagy sem, ennek alapján valóban gyilkosságot követünk-e el, vagy pedig csupán egy szokványos orvosi beavatkozást veszünk igénybe?

Hada vizsgáljuk meg hát közelebbről ezt az ellenvetést, mentegetőzést. A legrégebbi vallásos felfogással összhangban a mai tudomány is egyértelműen állítja azt, hogy az új emberi lény életét nem a születés, hanem a fogamzás percétől kell számítani: az isteni döntésnek vagy a két szülő tulajdonságainak egy új lénybe való ötvöződése pillanatától. Ez a határ választja el a nemléte a léttől. A méhmagzat függősége nem irányadó e kérdés elbírálásában, hiszen az élet függősége annak egészére jellemző, az egész életszakaszra nézve is fennáll, csupán mértéke változik. A fogamzás percében megy végbe a teremtés, s csak az időtől és körülményektől függ, hogy be is teljesebben, céljához érjen.

Legújabbán röntgen-sugarakkal készített filmen tekinthettek be az orvosok a magzati élet rejtelmeibe, s megdöbbenek attól, amit láttak: milyen kétségbeesett erőfeszítéssel próbálja elkerülni a létre törő se-

béskést az a magzat, amely addig békésen játszadozott köldökszinorjával az anyaméh védettségében! Jellemző az emberre, hogy mikor ezt a filmet, „Néma sikoly“ címen a nagyközönség is láthatta, százezrek követelték a méhmagzat elpusztításának azonnali megszüntetését! Érzékenységünk, úgy tűnik, erkölcsösebben és hatékonyabban ítélkezik, mint értelmünk és belátásunk, mert a világ egyik legnagyobb országának legfelső bírósága már másfél évtizede kimondta: „Ha a modern orvostudomány, valamint az egyéb tudományágak kiválói képtelenek egyöntetűen megállapítani az emberi lét kezdetét, akkor a jogi szerveknek nem szabadna spekulálnia vagy állást foglalnia e kérdésben.“

Az emberi, személyes állásfoglalás nincs olyan kényelmes helyzetben, mint a tudományos vagy jogi döntés. A leendő édesanyának és édesapának minden esetben döntenie kell, hogy elfogadják-e Istentől a gyermekáldást vagy visszautasítják, s viselniük is kell ennek emberi és isteni felelősségét. Ezért kell azt is megvizsgáljunk, milyen és mennyiben helytálló szempontok azok, amelyek döntésünket meghatározzák.

Amikor a szülő eljövendő gyermekének élete vagy halála fölött dönt, több dolog is befolyásolhatja mérlegelését: társa iránti érzelmei, akivel a gyermek örökre összekötné, anyagi körülmények és viszonyok, az önző kényelemszeretet vagy az édesanya és a gyermek életéért és egészségéért való aggodás.

Nem kívánatos az a gyermek, akinek szülei nem szeretik egymást vagy nem élnek házasságban, mert ez az újabb kötelék kényszerré tenné egymáshoz tartozásukat egy életen át, vagy pedig a külvilág ítéletével bélyegezné meg őket.

Egy vagy többgyermekes szülők, attól való félelmükben, hogy az újabb gyermekáldás vállalása bizonytalanná tenné anyagi helyzetüket vagy nem tudják a megfelelőnek ítélt körülményeket biztosítani számára, szintén elutasítják Isten ajándékát.

Van, aki mindent megadhatna gyermekének, de visszariad attól a fáradságtól, lemondástól, felelősségtől, amit vállalása és felnevelése jelent, és ezért mond le a megszületéséről.

Végül, ha a szülés az édesanya életét, egészségét veszélyezteti vagy a magzat életképtelenségéhez nem férhet kétség, a szülők szintén dönthetnek úgy, hogy megszületése nem kívánatos, s bár az állam törvényei ilyenkor rendszerint felmentik tettének következményei alól, ez a szülő hordozza talán a legnagyobb bánatot gyermeke meg nem születéséért. Hatásvadászatra törő megfogalmazásnak tarthatnánk, ha az élet nem bizonyítaná számtalan esetben, hogy egy nő két dologért képes mindenre: hogy gyermeke szülessen, vagy ne szülessen.

Bármi is vezessen döntésünkben, ítéljen el vagy mentsen fel lelkiismeretünk, a közvélemény vagy a törvény, minden esetben fennáll és fennmarad az, hogy a magzati élet kioltása Isten elleni véték, gyilkosság, s bűnét semmivel sem enyhíti az, hogy áldozatunk arcát sohasem láttuk.

Isten mellett azonban önmagunk és az emberi világ ellen is vétkezünk. Az anya és az apa, aki egy adott pillanatban nem fogadja el Isten gyermekáldását, nem biztos, hogy másodszor is részesül ebben az ajándékban: a saját teste áll bosszút rajta.

Az emberi világ elleni bűn elhalványul akkor, ha arra gondolunk, hogy Földünkön sok helyen a nyomor és éhség áldozataként milliószámra pusztulnak el főleg a kisgyermek, de nem mentetik fel. A civilizáció magasabb foka semmiképpen sem jelentheti azt, hogy évente ötmillió gyermeket, főleg fejlett keresztény országokban, születése előtt meggyilkolunk, s társadalmak öregednek el, népeket fenyeget a kipusztulás veszélye a jelen pillanatnyi kényelmességéért.

Mi nem tagadjuk azt, hogy az ember beleszólhat és bele is kell szólnia önmaga egyéni és társadalmi életének alakulásába. Isten társul választott minket az élet teremtésében és oltalmazásában, megáldott értelemmel, lelkiismerettel és szabad akarattal. Az ő döntéseibe beleszólhatunk, illetve együtt döntünk, de ez ajándékért és felnőtt szabadságért tartozunk neki azzal, hogy akaratára figyeljünk. Amit ő megteremtett, azt már nem szabad meggyilkolnunk: az új élet elindulása előtt kell felelősen mérlegelni és dönteni. Ha az élet szentségének isteni parancsát nem vesszük figyelembe, nem éljük meg testi és lelki felelősséggel, az emberi nemet döntjük pusztulásba.

A méhmagzat elpusztítása nem technikai, hanem erkölcsi kérdés: emögött a kijelentés mögött nagy mélységek húzódnak meg. Mai világunk törölte az eredeti orvosi esküből azt a részt, melyben Hippokratész arra kötelezte tanítványait, hogy egyetlen anyát sem segítenek hozzá magzata elhajtásához, s ez sok mindent elárul életszemléletünkről. Elsősorban ezen kell változtatnunk: az az ember és kor, aki és amely a megszületendő magzatot nem tekinti embernek, és vállalja vagy éppen intézményesíti meggyilkolását, önmaga is embertelenné és nemlétezővé válik, erkölcsileg meggyilkolja és megszünteti önmagát. Életfelfogásunk ilyen módosulása megszűnik személyes ügynek lenni; az emberi sorsról és rendeltetéséről, az emberiség jövőjéről dönt. A méhmagzat elpusztítása nem volt ismeretlen a régi ember előtt sem, a maga eszközeivel gyakorolta is, de ma már sokkal többről van szó: eltévedtünk és egyre kevésbé látjuk a helyes irányt az élet és halál isteni mezsgyéjén.

Ezért kellett a méhmagzat elpusztításáról szólva fellapoznom a Bibliát s felfedeznem az isteni meghagyást: „Az életet és a halált adtam előtökbe, az áldást és az átkot: válaszd azért az életet, hogy élhess mind te, mind a te magod...“

Testvéreim, visszatérve a költő verséhez, azt kell mondanom, hogy sokan éltek és élnek miközöttünk sebezten és csonkán. Ez évszázad aszszonyai, a maguk egy-két-három gyermekes családjában majd mind átérték a gyümölcstelen anyaság érzését, az apák pedig részesei vagy épp döntőbírái voltak gyermekeik halálának.

Egy modern mítosz kódéba merültünk alá, a meg-nem születettek alvilágából felmerülő gyermeki arcok kísértének minket, több ezer évvel a spártai, egyiptomi vagy heródesi csecsemőgyilkosságok után. Lehet, hogy beszédem némelyeket sértett vagy közömbösen hagyott, mégis arra kell kérjelek benneteket, nagyon vigyázzatok gyermekeitekre, unokáitokra, vigyázzatok az életre és a holnapra!

Szánjátok meg a meg-nem született magzatokat, kiket Isten azért ültetett egy-egy édesanyai szív alá, hogy itt a földön közöttünk éljenek, s mentsétek meg őket a haláltól, válasszátok mindig az életet, az áldást! Ámen.

AZ ERŐ ÉS A SZERETET APOSTOLA

2Tim 1,7

Az emberi élet egyik velejárója a félelem. A félelem, mint külsőleg ható, de belsőleg átélte tényező megtalálható az élet minden szakaszában. A kisgyermek a sötétségtől fél, az ifjú a betegségtől, az idős a haláltól. Mivel befolyásolja az egyén gondolatvilágát és cselekedeteit, a társadalom a történelem kialakulásában is szerepet játszik. A primitív ember a természeti jelenségeket és tárgyakat lélekkel ruházta fel, s mint a természetfeletti hatalom megnyilvánulásait, rettegve imádta. A zsidó nép, amely a vallások történetében elsőnek jutott el az egyistenhit fokára, Istenéhez, Jáhvéhoz félelemmel közeledett. Jézus fellépésének egyik felmérhetetlen jelentősége éppen ennek a félclemnek a kiküszöbölésében áll. Ő az úr és szolga viszonyt az atya és gyermek kapcsolatával helyettesítette, s ezáltal eltüntette azt a távolságot, amelyet a félelem alakított ki a világ felett álló Isten és gyarló teremtménye, a hozzá imádkozó ember között.

Az emberiség gazdag olyan személyiségekben, akik nagy szolgálatot tettek a haladás egyes területein, de kevésbé bővelkedik olyanokban, akiknek hitet megtartó munkássága jövőt kifejező szó, félelmet feloldó tett volt. Ilyen emberek voltak a 16. század világosság-prófétái, és ilyen volt Dávid Ferenc is. Ők a régi egyház üdvözlés, vagy elkárhozol fenyegetéseitől szabadították meg a szeretetre, az új megértésére szomjazókat. Dávid Ferenc tovább ment a reformáció útján, s a kötöttségektől megszabadulva, szélesre tárta az ablakokat, hogy süssön be rajtuk Isten fénylő világossága.

Ez a mai ember számára talán egyszerű és magától érthető, de abban a században máglyát gyújtó tett volt. Pál apostol már felismerte, hogy Jézus tanításának követésére nem a félelmet ismerő lélekre, hanem erőre és szeretetre, Istentől kapott józanságra van szükség. Ez adta Dávid Ferenc reformációjához a lendületet, ez volt mozgatóereje, pótolhatatlan energiaforrása: Istentől kapott értelme és Istenbe vetett rendíthetetlen hite.

Dávid Ferenc hozzá mert nyúlni a lélekhez, a mikrokozmosz világához, hogy kétkedő kérdéseire megkapja a választ, s betekintést nyerjen Isten gondviselő tevékenységébe. Számára Isten élő és jelenvaló valóság volt. Benne élt Istenben. Mikor a negyedik evangélium írójának megfogalmazása szerint vallotta, hogy: „Isten lélek“, tulajdonképpen vizsgálódása szabadságát fogalmazta meg, amely feloldotta a kötöttség rettegését. A szellemi valóság felismerésekor a mindent betöltő Erőt találta meg, akit nem lehet dogmákba önteni és megbocsátó szeretetét üdvözlési lehetőségként áruba bocsátani. Isten nemcsak bizonyított ismeret, hanem tapasztalati valóság. Éppen ezért boldogságunk nem attól függ, hogy miként gondolkodunk Istenről, hanem akarata teljesítésétől, a benne kiteljesedett élet megélésétől. Hiszen Isten nemcsak a jó, az igaz, a szép